

Конституційне право

УДК 351. 342.2

Байрачна Лариса Кимівна

кандидат філософських наук,

доцент кафедри конституційного права України

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Байрачная Лариса Кимовна

кандидат философских наук,

доцент кафедры конституционного права Украины

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Bayrachna Larisa

PhD in philosophy sciences, Associate Professor of the

Department of Constitution Law of Ukraine

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0002-0249-8207

Сурмін Даниїл Владиславович

студент Міжнародно-правового факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Сурмин Даниил Владиславович

студент Международно-правового факультета

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Surmin Daniil

Student of the International Law Faculty

Yaroslav Mudryi National Law University

**ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ В
УКРАЇНІ**

**ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОНСТИТУЦИОННО-
ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ
ГОСУДАРСТВЕННЫХ ИНСТИТУТОВ В УКРАИНЕ
THE PROBLEMS OF IMPROVING CONSTITUTIONAL-RIGHT
REGULATION OF INTERACTIONS OF STATE INSTITUTIONS IN
UKRAINE**

Анотація. Дослідження присвячене пошуку ефективних механізмів правового регулювання взаємодії державно-владних органів в Україні. У роботі розглянуто питання розмежування повноважень гілок влади й визначення способів плідної взаємодії державних інституцій без суперництва. Вказані особливості політико-правових інструментів врегулювання відносин гілок влади. Проаналізовано конкретні аспекти системи стримувань і противаг, інституту контрасигнування, взаємодії органів державної влади з громадським суспільством. Підкреслено важливість принципу поділу влади як головного чинника побудови демократичної системи органів влади в державі. Визначені проблеми взаємодії державних інституцій, які стримували демократично-правовий розвиток системи органів державної влади. У дослідженні було здійснено обґрунтування понять органів державної влади, окремо розглянуто важливість кожної з гілок влади. Розглянуто питання важливості існування інституту громадськості, його конституційно-правового впливу на органи державної влади. Опрацьовані етапи взаємодії органів влади з початку конституційного регулювання після проголошення незалежності України, конституційної кризи 1995 року, конституційної реформи 2004-2005 років, конституційних змін 2013-2014-х років. Проведено аналіз взаємодії й функціонування законодавчої, виконавчої, судової влади. Зазначено роль інституту Президента України у врівноваженні взаємовідносин державних органів. Підкреслено важливість

Конституційного Суду у тлумаченні повноважень державних інститутів влади, у перевірці нормативно-правових актів органів влади на відповідність Основному закону. У статті розібрано сучасну нормативно-правову базу пов'язану з механізмами конституційно-правового регулювання державних інституцій.

Ключові слова: *державно-владні органи, повноваження гілок влади, державні інституції, політико-правові інструменти, система стримувань і противаг, інститут контрасигнування, громадське суспільство, принцип поділу влади.*

Анотація. *Исследование посвящено поиску эффективных механизмов правового регулирования взаимодействия государственно-властных органов в Украине. В работе рассмотрены вопросы разграничения полномочий ветвей власти и определения способов плодотворного взаимодействия государственных институтов без соперничества. Указаны особенности политико-правовых инструментов урегулирования отношений ветвей власти. Проанализированы конкретные аспекты системы сдержек и противовесов, института контрасигнования, взаимодействия органов государственной власти с гражданским обществом. Подчеркнута важность принципа разделения властей в качестве главного фактора построения демократической системы органов власти в государстве. Определены проблемы взаимодействия государственных институтов, которые сдерживали демократически-правовое развитие системы органов государственной власти. В исследовании было осуществлено обоснование понятий органов государственной власти, отдельно рассмотрено важность каждой из ветвей власти. Рассмотрены вопросы важности существования института общественности, его конституционно-правового воздействия на органы государственной власти. Разработаны этапы взаимодействия*

органов власти с начала конституционного регулирования после провозглашения независимости Украины, конституционного кризиса 1995 года, конституционной реформы 2004-2005 годов, конституционных изменений 2013-2014-х годов. Проведен анализ взаимодействия и функционирования законодательной, исполнительной, судебной власти. Указано роль института Президента Украины в уравнивании взаимоотношений государственных органов. Подчеркнута важность Конституционного Суда в толковании полномочий государственных институтов власти, в проверке нормативно-правовых актов органов власти на соответствие Основному закону. В статье рассмотрена современная нормативно-правовая база связанная с механизмами конституционно-правового регулирования государственных институтов.

Ключевые слова: *механизмы взаимодействия государственно-властных органов, полномочия ветвей власти, государственные институты, политико-правовые инструменты, система сдержек и противовесов, институт контрассигнования, гражданское общество, принцип разделения властей.*

Summary. *The article is devoted to finding effective mechanisms for legal regulation of the interactions of state-controlled bodies in Ukraine. The work discusses the issue of separation of powers between state branches and determining the ways of fruitful interaction of government institutions without rivalry. It is shown the specificities of the political-right tools to govern relations among branches of government. The analysis of specific aspects of system checks and balances, institute of countersignature, interaction between the state bodies and civil society was done. Highlighted the importance of a principle of division of the power as a major factor for building democratic system of government authorities. The problem of interaction of state institutions that have hampered the democratic-right development of the system of*

government authorities were defined. The article discusses the concepts of the state authorities, and separately considered the importance of each branch of power. The issue of the importance of the existence of the public institution, its constitutionally-legal impact on the public authorities was considered. Special attention is paid to periods of the interactions of the authorities since the start of constitutional regulation after proclaiming Ukraine's independence, constitutional crisis of 1995, constitutional reform of 2004-2005s, constitutional changes of the 2013-2014s. The analysis of the interaction and functioning of legislative, executive, and judicial power was done. It is shown the role of Ukraine's Presidential Institute in balancing the interactions of state bodies. Highlighted the importance of the Constitutional Court in interpreting the powers of the government's institutions, in the inspection of general documents of the authorities for compliance with Constitution. The article explores the current legal framework related to the mechanisms of constitutionally-legal regulation of state institutions.

Key words: *mechanisms of the interactions of state-controlled bodies, powers of state branches, government institutions, political-right tools, system checks and balances, institute of countersignature, civil society, a principle of division of the power.*

Постановка проблеми. Із здобуттям незалежності, встановленням демократії, свободи слова, зміною політичного режиму, появою громадянського суспільства, створенням правової держави, поділом влади на законодавчу, виконавчу й судову гілки, з'явилася необхідність у вдосконаленні конституційно-правового регулювання державно-владних відносин між інституціями в Україні.

Конституційно-правова наука визначає важливість того, яким чином будуть взаємодіяти між собою гілки державної влади, у якому структурно-

методологічному напрямі проявлятимуться взаємозв'язки між визначеними конституційно-правовими інституціями. Стратегія встановлення конкурентної демократично-правової держави потребує вирішення проблем із забезпеченням взаємодії між конституційно-правовими інституціями відповідними процедурами й механізмами щодо підвищення ефективності взаємодії й реалізації державної політики. Сьогодні питання співпраці вищих органів державної влади є однією з актуальних проблем в Україні, бо через постійні конфлікти між владними інституціями всередині країни стає неможливим демократичний розвиток взагалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З 1991 року вітчизняна плеяда науковців розробила величезну кількість теоретичних обґрунтувань та практичних рекомендацій. Проблеми відсутності чітких механізмів щодо врівноваження взаємодії між гілками влади й конституційно-правове регулювання цього процесу зацікавило багатьох вчених, юристів, політиків.

Питанням конституційно-правового врегулювання державно-владних інституцій займалися відомі політичні діячі й науковці, такі як: О.Тодика [1], В.Копейчиков [2], В.Шаповал [3], В.Савельєв [4], О.Бульба [5].

У науці проблема взаємодії державних інституцій почала розглядатися з часів Стародавньої Греції, такими видатними філософами та вченими, як Арістотель і Платон. Ґрунтовний вид концепція здобула за часів просвітництва. Особливих зусиль доклав французський філософ-письменник Ж.Ж.Руссо, який встановив, що народовладдя проявляється в поділі влади на три гілки: законодавчу, виконавчу, судову [6].

В останні часи в державно-правовій науці істотна увага приділяється вивченню інститута президентства, Верховній Раді України як єдиному законодавчому органу у державі, але, насамперед, забувають про такі

важливі державно-владні інституції, як: Конституційний Суд України, Рахункова Палата, Кабінет Міністрів, тому з'являється необхідність вивчення даної проблеми та пошуку вирішення загальних питань удосконалення взаємовідносин державних органів.

Нормативно-правовою базою наукового дослідження становлять такі політично-правові документи: Конституція України, Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України й інші нормативні акти.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною ціллю дослідження є визначення механізмів вдосконалення конституційно-правового регулювання державно-владних інституцій в Україні. Для досягнення поставленої мети потрібно вирішення наступних завдань : - проаналізувати взаємозв'язки, взаємодії й функціонування владного трикутника, зробити пошук способів впровадження механізмів удосконалення конституційно-правового регулювання державних інституцій в Україні; - розглянути теоретичні та практичні питання створення системи стримувань та противаг між органами державної влади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема взаємодії державних гілок влади виникає одразу після проголошення незалежності України. Постійні конфлікти державно-владних інституцій, невстановлені засади державної політики, суперечки між парламентом та президентом щодо створення й проведення Конституційних комісій, затягування прийняття Основного закону призвели до конституційної кризи. Вирішальним кроком щодо питання стало підписання конституційного договору у 1995 році між Верховною Радою та Президентом про засади державної політики до прийняття Конституції [7]. Навіть після узгодження та набрання чинності Основного закону ефективність взаємодії публічних органів влади залишалася під загрозою. Конституційна реформа 2004-2005-х років спричинила певну незгодженість між владним

трикутником, не були чітко зазначені політичні позиції органів державної влади, так званий біцефалізм виконавчої влади в Україні, який існував до реформи, не був повністю вирішений.

Конфлікти між урядом та Президентом щодо реалізації повноважень глави держави, які покладаються на органи виконавчої влади загострили ситуацію й призвели до кризи в державі, але з прийняттям Закону "Про Кабінет Міністрів України" частково ситуація стабілізувалася. Попри те, що деякі положення Закону суперечать розмежуванню повноважень між урядом, парламентом і президентом згідно з чинною Конституцією, що може похитнути взаємозв'язки між державними інституціями.

Події 2013-2014-х років яскраво продемонстрували нестабільність взаємовідносин державних органів, юридичну безвідповідальність, порушення чинних норм законодавства, що призвели до фатальних помилок політично-правового характеру. Це було пов'язано з особливостями президентсько-парламентської республіки в Україні, форма та впровадження якої суттєво відрізнялася від схожих форм правління в розвинутих країнах за кордоном, наприклад у країнах Європейського Союзу, наслідком чого стала узурпація влади Президентом та зруйнування системи стримування і противаг гілок державної влади. Відповідно до статті 6 Конституції України принцип поділу влади-це є основа конституційного ладу в державі, проте поділ влади не гарантує обов'язкового врівноваження взаємодії між державними інституціями. Наприклад, статус Президента, що закріплений в Конституції, з огляду на визначений поділ влади є суперечливим [8]. Глава держави не належить до жодної гілки влади, до виконавчої особливо, проте є частиною системи стримувань та противаг і має, наділені законом, повноваження впливати на законодавчу владу.

З цього можна зробити висновок, що Президент України наділений широкими владними повноваженнями. Із зазначеними випадками

конфліктів органів державної влади можна стверджувати, що наразі в нормах чинного законодавства України та Основного закону присутні численні прогалини та суперечності, які неодмінно потребують змін та доробок.

Запровадження системних механізмів конституційно-правового регулювання взаємодії органів державної влади є невід'ємним завданням усіх владних інституцій в Україні. Ключовим показником успішності роботи та реалізації державної політики є довіра населення, тому шляхом плідної співпраці й досягненням консенсусу державно-владні інституції повинні подолати системну кризу в країні. Як казав відомий український вчений-правознавець В. Я. Тацій: вирішальними основами будь-яких соціальних змін та перетворень у державі є їх плановість, системність, наукове обґрунтування.

Важливу роль у тлумаченні подібних механізмів і їх втіленні має Конституційний Суд України, який виступає певним арбітром, що уповноважений тлумачити положення Основного закону, підтверджувати конституційність відповідних норм щодо яких виникли конфлікти між державно-владними інституціями. У життєвій практиці часто виділяють важливість саме виконавчої та законодавчої влади, а судовій приділяється менше уваги, що зумовлює її замкненість і створює думку про малу значущість у поділі гілок влади.

Треба зазначити, що кожна гілка влади не повинна брати на себе функції й повноваження іншої. Важливим є те, що жодна з гілок владного трикутника не може діяти самостійно, бо одразу відбувається узурпація влади, тому втілення державної політики можливе лише у чіткій взаємодії інституцій.

До ефективних механізмів правового регулювання державно-владних інституцій належить система стримувань і противаг [9]. Відповідна система є базовою основою демократизації органів влади.

Спосіб стримування та противаг закріплює основоположний принцип поділу влади, завдяки якому забезпечується рівномірний розподіл влади, не зосереджуючи її в одних руках.

Сутність даного механізму розкривається в у двох головних елементах. Першим елементом системи стримувань і противаг є розподіл повноважень між державно-владними органами, другим елементом-механізм поділу взаємних стримувань і противаг. Слід зазначити, що втілення механізму повинно відбуватися у визначеній політично-управлінській системі, яка відповідає історичному, економічному, політичному розвитку країни. Наділення суб'єктів державної влади повноваженнями у системі стримувань і противаг повинно базуватися на принципах законності, справедливості, верховенства права. До суб'єктів системи належать: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент, Конституційний Суд України.

Кожний суб'єкт наділений певним спектром повноважень щодо реалізації нагляду за політичними й економічними процесами в державі. Парламент має право на резолюцію недовіри Кабінету Міністрів, відповідно до статті 87 Конституції, на парламентський контроль, на процедуру імпічменту Президента, згідно з статтею 85 Основного закону, вплив на формування уряду[10]. Президент, насамперед, укладає вето на законопроекти парламенту, бере участь у формуванні Конституційного Суду України, за поданням Президента парламент обирає голову уряду. З боку судової влади, Конституційний Суд перевіряє на відповідність Основному закону нормативно-правові акти прийняті парламентом, урядом, президентом. Кабінет Міністрів володіє правом безпосереднього впливу та управління, відповідно до статті 113 Конституції уряд створює державну політику та слідує за виконанням законів [10].

Сучасні проблеми системи стримувань та противаг відображені в нерівномірному поділі повноважень гілок влади, надзвичайним впливом

Президента на уряд, відокремленість судової гілки від інших, сприйняття гілками влади одне одного як суперника зі спробами дискредитації [11]. Важливе значення у системі стримувань та противаг має форма управління, тобто парламентська, президентська чи змішана. У залежності від цього, формується державна модель правління. Україні властива змішана форма, яка поділяється на два основних типи впливу: можливістю законодавчої влади впливати на формування уряду або наявність інститутів, що зумовлюють контрольну функцію над органами виконавчої влади. Змішана форма правління така, як парламентська-президентська може зумовлювати дисбаланс і зловживання повноваженнями державними органами влади. Як вже було зазначено, наділення глави держави правом у сфері виконавчої влади, призводить до феномену біцефалізму державної влади, тому в Конституції України необхідно зазначити механізм фіксації й протидії біцефалізму виконавчої влади.

Судова гілка влади має велике значення у механізмі стримувань і противаг, вона повинна бути незалежною, не отримувати тиск з боку тих органів, які призначають суддів. До причин нестабільності взаємовідносин можна віднести слабка роль судової гілки влади. Конституційна реформа 2004-2005-х років вказала на те, що статус незалежності вищих судових органів не закріплений. Судова влада зобов'язана стримувати інші гілки влади від прийняття незаконних рішень шляхом перевірки виданих нормативно-правових актів. Труднощі виникають саме з процедурою призначення суддів, бо відповідно до статті 128 Конституції призначення на посаду судді здійснюється Президентом, а всі інші обираються парламентом безстроково, окрім суддів Конституційного Суду [10]. Постає питання щодо дійсної незалежності суддів, чи повинні призначати їх парламент чи президент.

Наділення Президента повноваженнями у сфері виконавчої влади й ще здійснення ним формування судової гілки, хоча відповідно до

Основного закону він не належить до судової влади, ставлять під сумнів прозорість процедури. Також, парламент, який наділений правом призначати суддів, досить політизує процес. Наприклад, депутати Верховної Ради мають право відмовити суддям, які винесли рішення, що не задовільняє парламентарів з політичних мотивів навіть без певних ґрунтовних підстав та пояснень у відмові [12].

Для затвердження незалежності суддів і зміцнення механізму стримування і противаг між державними органами влади потрібно посилити повноваження і статус Вищої ради юстиції, яка є незалежним юридичним органом відповідальним за формування суддівського корпусу. Важливо надати судам повністю виконувати свої функції, забезпечити прозору змінюваність суддів, покращити кваліфікованість суддівського корпусу, забезпечити чітке виконання суддівських рішень, рекомендацій і рішень Конституційного суду України.

Особливим видом механізмів вдосконалення регулювання взаємодії державно-владних інституцій виступає інститут контрасигнування. Відсутність інституту контрасигнування посилює широкі владні повноваження Президента. Контрасигнація полягає в тому, що прем'єр міністр закріплює нормативно-правовий акт президента й бере на себе юридичну відповідальність. Інститут контрасигнування створює залежність президента від уряду, зменшуючи тим самим повноваження глави держави. Контрасигнатура посилює також відповідальність Кабінету Міністрів і його провідну роль у взаємодії між гілками влади. В Україні були спроби запровадження інституту контрасигнування, але мали формальний характер, який проявлявся у візуванні указів та розпоряджень Президента урядом.

Наразі, існують колізії у нормативно-правових актах щодо контрасигнації, поняття терміну взагалі відсутнє в законодавстві. Згідно з Регламентом Кабінету Міністрів міністри несуть відповідальність за видані

правові акти глави держави, що суперечить Закону «Про Кабінет Міністрів України», в якому вказано, що міністри не можуть нести відповідальність за виконання відповідних актів Президента [13]. Тобто, власної думки уряд мати не може щодо актів глави держави, але повинен, насамперед, нести за це відповідальність. Задля встановлення інституту контрастигування й врівноваження поділу влади між Президентом і урядом потрібно прийняти зміни до Закону щодо прибрання положення про обов'язкове скріплення актів і надання пояснень Конституційним Судом щодо незаконності відповідної норми. Інститут контрастигації є політично-правовою основою між взаємодією уряду й Президентом.

До дієвих методів регулювання взаємодії державних інституцій належить контроль з боку громадськості. Думка населення та довіра відіграють ключову роль у функціонуванні органів влади, тому ефективний зв'язок між державно-владними інституціями й громадянським суспільством визначає вектор розвитку країни. Запровадження будь-яких способів урегулювання державних інституцій потребує активної участі народу, суспільства в цілому.

Сприяння розвитку громадянського суспільства зазначено в положеннях Конституції України, а саме відповідно до статті 36 громадяни мають право на об'єднання у політичні партії й громадські організації, згідно з Законом «Про громадські об'єднання» статтею 1 визначено поняття громадських об'єднань, їх діяльність, порядок утворення та інше [14]. Держава гарантує прозорість прийняття рішень, доступу до інформації, участь громадян в управлінні в державних органах згідно з Законом України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» [15].

Відповідно до указу Президента про «Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» були закріплені засади розвитку громадянського суспільства в державі [16]. Завдяки взаємодії державних гілок влади і громадськості можна досягнути

зміни застарілих механізмів взаємозв'язку, покращити розуміння владою настроїв суспільства. Для реалізації процедур і способів взаємодії між громадськістю й органами влади необхідно створити інститут громадськості. Завданням для державних органів є покращення комунікації між громадянським суспільством і самоврядними структурами.

Найкращим способом взаємодії виступає звітність державно-владних інституцій перед суспільством [17]. Поширення і обговорення актуальних проблем, створення соціального діалогу стабілізує взаємодію гілок влади в країні, піднімає рівень довіри населення. Втілення цих положень відображено у Законі України «Про соціальний діалог в Україні» [18]. На противагу звітності повинен діяти громадський контроль і моніторинг. Серед результативних методів контролю існує громадська експертиза з боку структури інституту громадськості задля запобігання узурпації влади, зловживань повноваженнями посадовими особами. Питання експертиз регулюється таким нормативно-правовим актом: «Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади».

У практичній діяльності інститутів громадськості у Європі виступають ефективні механізми діяльності консультативно-дорадчих органів, громадських рад [19]. Участь громадянського суспільства може відбутися у двох формах: з участю в нормотворчій діяльності державно-владних інституцій, з участю в правозастосовчій діяльності влади. Процеси взаємодії громадськості й державних органів влади мають бути на основі взаємоінтеграції й недопущенні використання громадських рад, організацій як способу зловживанням впливу заінтересованими групами осіб щодо громадських експертиз, консультацій.

Важливим кроком до врегулювання взаємовідносин між державними гілками влади й громадянським суспільством буде створення певної концепції щодо діяльності інституту громадськості разом із механізмами впливу з боку населення, так і взаємоінтеграції органів державної влади.

Головними напрямами партнерства між державними органами й громадськістю є створення правової бази взаємодії, співпраця на рівні консультативного, дорадчого впливу на соціально-політичну ситуацію в країні, удосконалення співробітництва державних інституцій через активну діяльність громадянського суспільства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Перед українськими державно-владними інституціями постало завдання трансформації державного управління, зміни державної політики, стабілізації взаємодії між державними гілками влади. Шляхом плідної співпраці органів законодавчої, виконавчої, судової влади можна досягнути консенсусу у взаємодії між державними інституціями.

З наведеного аналізу дослідження можна зробити такий підсумок, що врегулювання владних відносин в державі досягаються завдяки особливим механізмам взаємодії гілок влади. Наприклад, завдяки таким політико-правовим інструментам: системі стримування і противаг, інституту контрасигнування, взаємодії громадськості й органів влади, втіленню конституційних реформ, формуванню методик державної взаємодії, що наблизить взаємодію державно-владних інституцій в Україні до стабільного європейського рівня.

Література

1. Тодика О.Ю. Проблеми становлення народовладдя: теоретичний та конституційно-правовий аспекти // Право і Безпека. 2004. Т. 3, № 2. С. 21-25.
2. Основи конституційного права України / За редакцією академіка АПрН України, професора Копейчикова В.В. К.: Юрінформ, 1997. 208 с. (Козюбра М.І., Колодій А.М., Копейчиков В.В., Лисенков С.Л., Медведчук В.В., Пастухов В.П.).

3. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: Академ. курс: підручн. К.:ІнЮре, 2015. 315 с.
4. Савельєв В. Ф. Концепція прав людини в теорії правової держави // Громадянське суспільство і правова держава: проблеми становлення. Київ, 1997. С. 44-55.
5. Бульба О. Деякі аспекти реалізації принципу поділу влади в державах Центральної та Східної Європи // Право України. 2008. № 4. С. 151-156.
6. Руссо Ж.-Ж. Об общественном договоре, или Принципы политического права // Политические сочинения : трактаты ; пер. с фр. К. : Дух і Літера, 2000. С. 153-284.
7. Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України: Конституційний договір від 08.06.1995 №1к/95ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.05.2021).
8. Заєць А. Принцип розподілу влад в новітній українській конституційно-правовій практиці // Вісник Академії правових наук України. 1998. №2 (13). С. 50.
9. Конституція України: шляхи вдосконалення: матеріали круглого столу (Київ, 26 червня 2015 р.). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 80 с.
10. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0> (дата звернення: 08.05.2021).
11. Чарльз Р. Вайз. Розбудова конституційної держави // Розподіл повноважень між гілками влади в умовах суспільно-економічної кризи

- (доповіді, презентації та дискусії): Науково-практична конференція м. Київ, 7-9 квітня 1995 р. К., 1995. С. 3-7.
12. Шохин А.Н. Взаимодействие властей в законодательном процессе. М.: Изд-во Наш дом, 1997. 192 с.
 13. Регламент Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/228286390> (дата звернення: 08.05.2021).
 14. Закон України «Про громадські об'єднання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text> (дата звернення: 08.05.2021).
 15. Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text> (дата звернення: 08.05.2021).
 16. Указ Президента про «Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text> (дата звернення: 08.05.2021).
 17. Архипова Є.О., Дмитренко Н.О. Ефективна комунікація між органами державної влади та громадськістю як умова розвитку демократичного суспільства // Інвестиції: практика та досвід. 2016. №1. С. 92-96.
 18. Закон «Про соціальний діалог в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> (дата звернення: 08.05.2021).
 19. Лисенко О. М. Становлення та функціонування органів державної влади України в контексті євроінтеграційних процесів (1991-2004 рр.)

References

1. Тодыка О.Ю. Problemy stanovlennia narodovladdia: teoretychnyi ta konstytutsiino-pravovyi aspekty // Pravo i Bezpeka. 2004. Т. 3, # 2. С. 21-25.

2. Osnovy konstytutsiinoho prava Ukrainy / Za redaktsiieiu akademika APrN Ukrainy, profesora Kopieichykova V.V. K.: Yurinform, 1997. 208 s. (Koziubra M.I., Kolodii A.M., Kopieichykov V.V., Lysenkov S.L., Medvedchuk V.V., Pastukhov V.P.).
3. Shapoval V.M. Konstytutsiine pravo zarubizhnykh krain: Akadem. kurs: pidruchn. K.:InIure, 2015. 315 s.
4. Saveliev V. F. Kontseptsiiia prav liudyny v teorii pravovoi derzhavy // Hromadianske suspilstvo i pravova derzhava: problemy stanovlennia. Kyiv, 1997. S. 44–55.
5. Bulba O. Deiaki aspekty realizatsii pryntsypu podilu vlady v derzhavakh Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy // Pravo Ukrainy. 2008. № 4. S. 151–156.
6. Russo Zh.-Zh. Ob obshchestvennom dogovore, ili Printsipy politicheskogo prava // Politicheskie sochineniya : traktaty ; per. s fr. K. : Dukh i Litera, 2000. S. 153-284.
7. Konstytutsiinyi dohovor mizh Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy ta Prezydentom Ukrainy pro osnovni zasady orhanizatsii ta funktsionuvannia derzhavnoi vlady i mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini na period do pryiniattia novoi Konstytutsii Ukrainy: Konstytutsiinyi dohovor vid 08.06.1995 #1k/95VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 08.05.2021).
8. Zaiets A. Pryntsyp rozpodilu vlad v novitnii ukrainskii konstytutsiino-pravovii praktytsi. Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy. 1998. №2 (13). S.50.
9. Konstytutsiia Ukrainy: shliakhy vdoskonalennia: materialykruhloho stolu (Kyiv, 26 chervnia 2015 r.). K. : Nats. akad. vnutr. sprav, 2015. 80 s.
10. Konstytutsiia Ukrainy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0> (data zvernennia: 08.05.2021).

11. Charlz R. Vayz. Rozbudova konstitutsiynoi derzhavi // Rozpodil povnovazhen mizh gilkami vladi v umovakh suspilno-ekonomichnoi krizi (dopovidi, prezentatsii ta diskusii): Naukovo-praktichna konferentsiya m. Kiiv, 7-9 kvitnya 1995 r. K., 1995. S. 3-7.
12. Shokhin A.N. Vzaimodeystvie vlastey v zakonodatelnom protsesse. M.: Izd-vo Nash dom, 1997. 192 s.
13. Rehlament Kabinetu Ministriv Ukrainy. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/228286390> (data zvernennia: 08.05.2021).
14. Zakon Ukrainy «Pro hromadski obiednannia» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text> (data zvernennia: 08.05.2021).
15. Zakon Ukrainy «Pro zasady vnutrishnoi ta zovnishnoi polityky» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text> (data zvernennia: 08.05.2021).
16. Ukaz Prezydenta pro «Stratehiiu derzhavnoi polityky spryannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text> (data zvernennia: 08.05.2021).
17. Arkhypova Ye.O., Dmytrenko N.O. Efektyvna komunikatsiia mizh orhanamy derzhavnoi vlady ta hromadskistiu yak umova rozvytku demokratychnoho suspilstva . Investytsii: praktyka ta dosvid. 2016. #1. S. 92-96.
18. Zakon «Pro sotsialnyi dialoh v Ukraini» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> (data zvernennia: 08.05.2021).
19. Lysenko O. M. Stanovlennia ta funktsionuvannia orhaniv derzhavnoi vlady Ukrainy v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv (19912004 rr.)